

Afgørelser – Reg. nr.: 07877.00

Fredningen vedrører: Bombarderbille

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet 31-08-1998

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet 07-07-1995

Kendelser

Deklarationer

NATURKLAGENÆVNET>

REG. NR. 7877. 00

Naturklagenævnets afgørelse af 31. August 1998
om fredning af en bombarderbillelokalitet ved Sose i Aakirkeby kommune,
Bornholms Amt
(sag nr. 97-111/400-0002)

Fredningsnævnet for Bornholms Amt har ved kendelse af 7. Juli 1995 truffet afgørelse om fredning af en bombarderbillelokalitet ved Sose i Aakirkeby Kommune. Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening i 1992 og omfatter tre ejendomme.

Fredningsnævnets afgørelse er påklaget til Naturklagenævnet af de tre lodsejere med krav om højere erstatning; en af ejerne har udtalt sig imod fredningen, bl.a. med henvisning til at bombarderbillen ikke længere forekommer i området.

Fredningsområdet.

Arealet, der ønskes fredet ligger i landzone, og er i regionplanen for Bornholms Amt (1993-2005) angivet som jordbrugsområde med væsentlige naturinteresser og som fredningsmæssigt beskyttelsesområde.

Arealet er et bakket morænelandskab med vedvarende græs, arealer i omdrift og skov. Lokaliteten er det eneste sted i Danmark, hvor Bombarderbillen ("Brachinus crepitans") forekommer. Bombarderbillen er bl.a. kendt for sit særlige forsvarssystem. Når denne bille føler sig truet er den i stand til med et lydeligt knald at udskyde en varm ætsende damp, der er i stand til at skræmme og eventuelt kortvarigt at lamme eventuelle forfølgere i form af andre biller eller myrer. Lokaliteten ved

Sose har længe været genstand for entomologers interesse, og det er ved undersøgelser konstateret, at specielt løbebillefaunaen rummer en række sjældne eller meget sjældne arter. Det drejer sig om dyr der er hjemmehørende på varme, solrige, tørre lokaliteter med forholdsvis lav spredt vegetation.

Fredningssagens behandling for fredningsnævnet

Under sagens behandling har Danmarks Naturfredningsforening begrænset forslaget til at angå et ca. 5 ha stort areal af dele af matr. Nr. 34c, 34b, 34d og 34i Vester Marie.

Ejeren af matr. 34c Vestermarie har erklæret sig som modstander af fredningen. Han har i den forbindelse lagt vægt på forbudet mod nåletræer og på ønsket om at inddrage bakken på hans ejendom under fredningen. De øvrige ejere har ikke udtalt sig imod fredningen.

Bornholms Amt har anbefalet fredningsforslaget.

Fredningsnævnets afgørelse.

Det er fremhævet, at formålet med fredningen primært er at sikre Bombarderbillen og andre sjældne og usædvanlige insekter og deres biotoper for fremtiden. Endvidere skal fredningen sikre, at de landskabelige værdier i området bevares.

Fredningen indeholder forbud mod bebyggelse, bortset fra sædvanlige læskure for kreaturer samt forbud mod andre konstruktioner og anlæg. Fredningen indeholder endvidere forbud mod terrænændringer, anlæg af veje eller omlægning af eksisterende veje, mod rørlægning eller omlægning af vandløb og vådområder, og mod yderligere opdyrkning eller tilplantning samt begrænsninger i adgang til sprøjtning med pesticider og tilførsel af kunstgødning. Fredningen indeholder bestemmelser om vedligeholdelse, hugst og afvikling af skovbevoksede arealer. Ved fredningen indføres der indsamlingsstop for en 10-årig periode for indsamling af insekter. Bornholms Amt kan foretage naturpleje og naturgenopretning til opfyldelse af fredningens formål.

Sagens behandling for Naturklagenævnet

I sagens behandling, herunder besigtigelse og offentligt møde den 23. Oktober 1996 med de i sagen interesserede har deltaget 8 af Naturklagenævnets 10 medlemmer (Lars Busck, J.J. Bolvig, Aage Brusgaard, Leif Hermann, Sv. Aage Jensen, Hans Chr. Schmidt, Niels J. Langkilde, og Svend Taanquist).

Naturklagenævnet har endvidere anmodet lektor Palle Jørum, Entomologisk Fredningsudvalg, om at besigtige lokaliteten, hvilket skete i perioden 30. Maj - 5. Juni 1997. Af besigtigelsesrapporten fremgår, at bombarderbillerne da fandtes i området, men i mindre antal end tidligere konstateret

og således at de fleste fund er gjort i den østlige del af området og lige uden for dette. Naturklagenævnet har forhandlet med ejeren af arealet mod øst (del af matr. Nr. 33a) om inddragelse af dette i fredningen.

Naturklagenævnet skal enstemmigt udtale:

Fredningen bør gennemføres i princippet som bestemt af fredningsnævnet. På baggrund af de seneste undersøgelser af bombarderbillens forekomst i området må området umiddelbart øst for fåreløkken ind mod Lilleåen vurderes som det mest værdifulde område for bombarderbillen. Fredningen bør derfor udvides med et areal på ca. 0,5 ha af matr. nr. 33a Vestermarie som vist på fredningskortet.

Idet fredningsnævnets kendelse af 7. Juli 1995 ophæves, fastsættes herefter følgende fredningsbestemmelser for det ca. 5,5 ha store område ved Sose, som er vist på kortet, der hører til Naturklagenævnets afgørelse (fredningskortet):

§ 1. Fredningens formål

Fredningen har til formål at sikre Bombarderbillen og andre sjældne og usædvanlige insekter og deres biotoper for fremtiden. Endvidere skal fredningen sikre at de landskabelige værdier i området bevares.

§ 2. Bebyggelse

Der må ikke opføres ny bebyggelse, herunder skure, boder og jagthytter o. lign. Der må ikke opstilles campingvogne o. lign. Fredningen er dog ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for kreaturer, når beliggenheden og udformningen er godkendt af fredningsnævnet.

§ 3. Andre konstruktioner og anlæg

Der må ikke etableres faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anlægges campingplads, sportsanlæg, skydebane eller oplags- og losseplads. Der må ikke anbringes tårne, master, vindmøller, hegn, eller skæmmende indretninger. Endvidere må der ikke føres luftledninger hen over det fredede område.

§ 4. Terrænændringer

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må således ikke ske udnyttelse af forekomster i jorden eller foretages opfyldning, planering, afgravning eller henkastning af affald o. lign. Sten må ikke fjernes fra arealet og planter og urter må ikke plukkes

eller opgraves, medmindre det sker som led i naturplejen jf. § 10.

§ 5. Veje

Der må ikke anlægges nye veje eller foretages omlægning af eksisterende veje.

§ 6. Vandløb og vådområder

Eksisterende åbne vandløb må ikke rørlægges eller omlægges, og tilstanden af eksisterende søer og vandhuller må ikke ændres.

§ 7. Arealernes drift.

Eksisterende skovbevoksninger med løvtræ kan vedligeholdes og gentilplantes med løvtræ. Plukhugst er tilladt. Nåletræ afvikles efter omdrift og arealerne må herefter ikke yderligere tilplantes.

Arealerne må ikke sprøjtes med pesticider og må kun tilføres en begrænset mængde kunstgødning svarende til 42 kg N pr. tdr. land pr. år, 4 kg P pr. tdr. land pr. år og 13 kg K pr. tdr. land pr. år.

Arealer, der henligger med vedvarende græs, må ikke yderligere opdyrkes eller tilplantes. Arealer i omdrift må fortsat dyrkes, men må ikke tilplantes.

§ 8. Indsamlingsstop

Der indføres indsamlingsstop for insekter i området - foreløbigt i 10 år. Bornholms Amt kan dispensere herfra.

§ 9. Færdsel m.v.

Offentligheden har, i det omfang der ikke er adgang til arealerne i medfør af naturbeskyttelseslovens § 24, kun ret til færdsel og ophold i området efter aftale med den enkelte ejer. Dog kan Bornholms Amt give konkrete tilladelse til entomologer til at foretage studier i området såvidt muligt efter aftale med lodsejeren.

§ 10. Naturpleje

Bornholms Amt kan lade foretage naturpleje og naturgenopretning til opfyldelse af fredningens formål, herunder fjerne beplantning og udsætte kreaturer til afgræsning uden udgift for ejeren. Naturpleje skal foretages med ejerens tilladelse eller - hvis enighed ikke kan opnås - efter godkendelse af

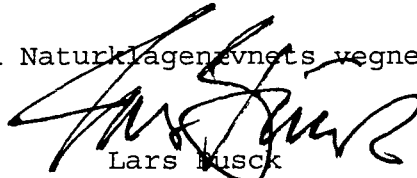
fredningsnævnet. Ejeren har ret til selv at foretage den naturpleje, som amtet ønsker foretaget inden for en af amtet fastsat frist.

Der henvises til de til enhver tid gældende regler om pleje af fredede områder for tiden Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 551 af 22. Juni 1992.

§ 11. Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra bestemmelserne i §§ 2-7 når det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck

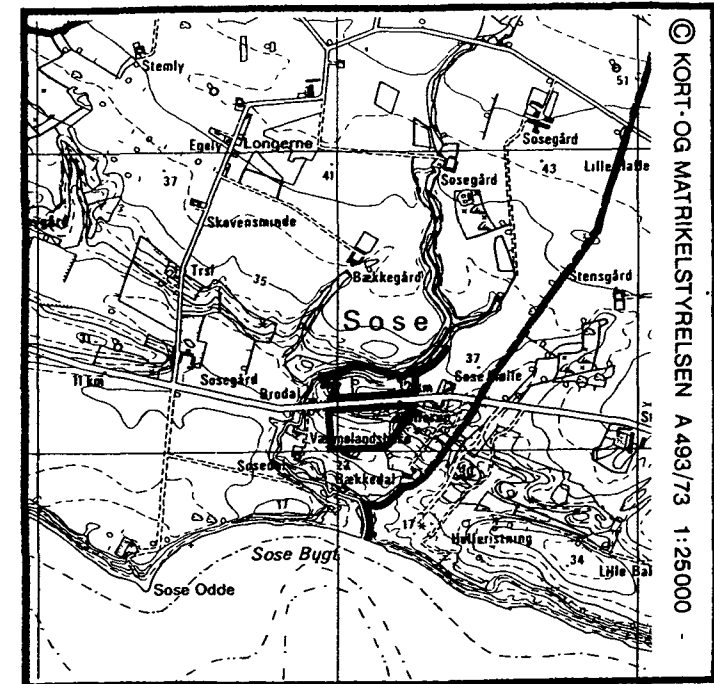
Naturklagenævnets formand

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.

Fortegnelse over matrikelnumre, der helt eller delvis omfattes af
Naturklagenævnets afgørelse af 31. August 1998 om fredning af en
bombarderbillelokalitet ved Sose i Aakirkeby kommune, Bornholms Amt
(sag nr. 97-111/400-0002)

Vestermarie:

Matr. nr. 33a, 34b, 34c, 34d og 34i.

Fredning af Bombarderbillelokalitet ved Sose

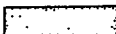
Del af
Vestermarie
Åkirkeby Kommune
Bornholms Amt

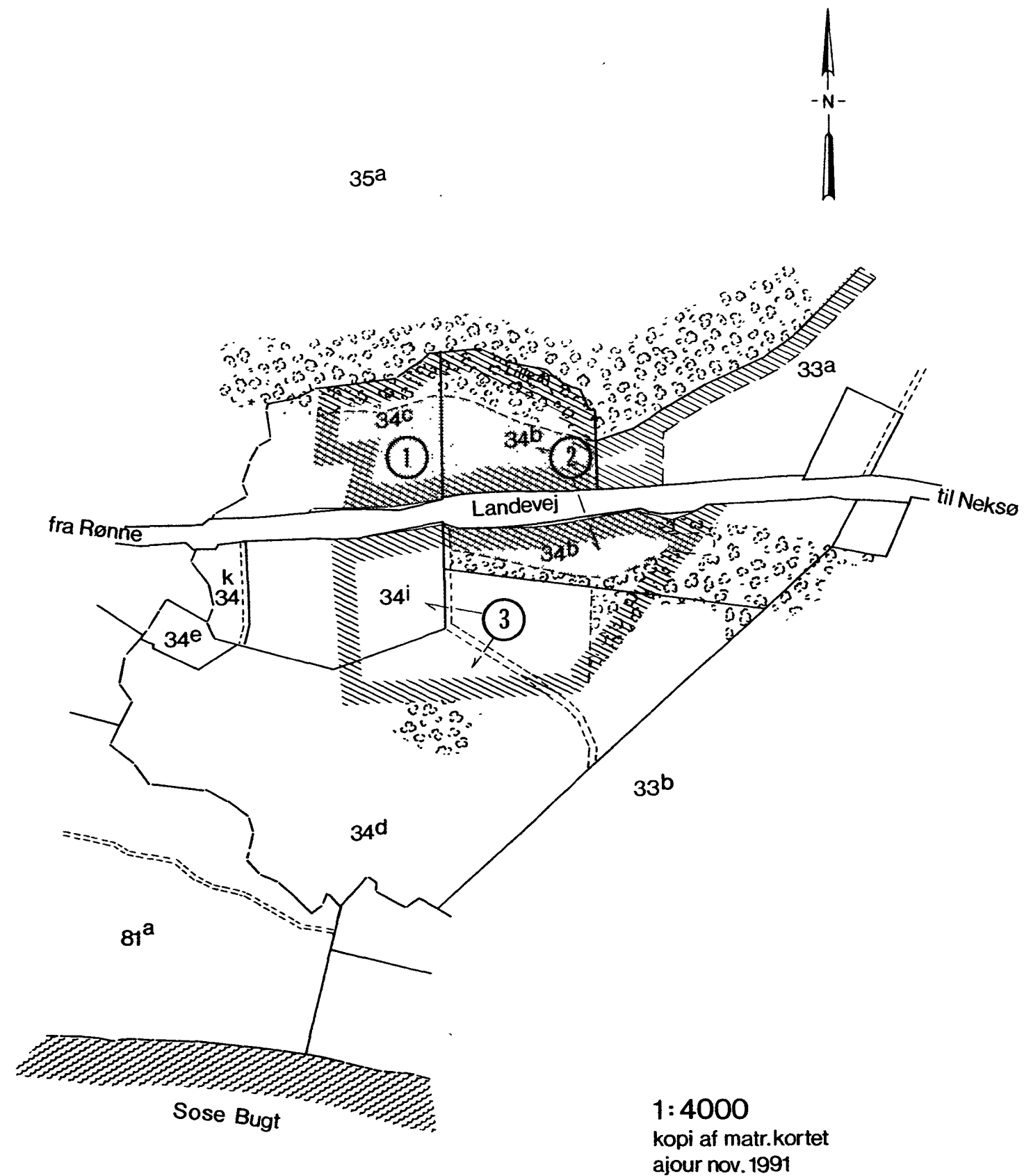
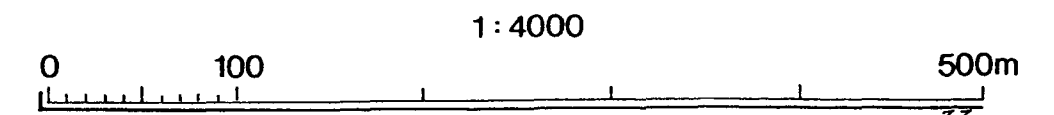
FREDNINGSKORT

NATURKLAGENÆVNETS
Fredningsafgørelse af August
1998 i sag. nr. 97-111/400 - 0002

Udfærdiget i april 1995 af
Danmarks Naturfredningsforening
Rettelser udført af Naturklagenævnet i 1998

Signaturforklaring

- fredningsgrænse
- henvisning til areal- og lodsejerlisten
- Vedvarende græs

Naturklagenævnets afgørelse
af 31. August 1998

om erstatning i anledning af fredning af en bombarderbillelokalitet ved
Sose i Aakirkeby Kommune.
(sag nr. 97-111/400-0002)

Fredningsnævnet for Bornholm Amt har ved kendelse af 7. Juli 1995 truffet afgørelse om erstatning i anledning af den samtidigt besluttede fredning af et ca. 5,5 ha stort areal ved Sose. Erstatning er tilkendt med i alt 32.150 kr. til de tre ejere.

Fredningsnævnets afgørelse om erstatning er påklaget til Naturklagenævnet af de tre ejere.

Fredningsnævnet afgørelse:

Fredningsnævnet har tilkendt erstatning til de tre ejere hvis ejendomme er omfattede helt eller delvis af fredningen, med udgangspunkt i en grundtakst på 1.000 kr. pr. ha og en mindsteerstatning på 1.000 kr. pr. ejendom. For en ejers vedkommende er erstatningen dog fastsat skønsmæssigt.

Matr. 34c Vestermarie:

Ejendommen matr. nr. 34c Vestermarie har et samlet areal på ca. 1,4 ha; heraf omfattes ca. 0,8 ha af fredningen. Den fredede del af ejendommen henligger som vedvarende græsarealer og i mindre omfang som skov.

Ejeren Bjarne Larsen påstod sig under fredningssagen tilkendt 248.600 kr. i erstatning for fredningen.

Fredningsnævnet lagde til grund, at ejendommen er en fritidsejendom, der efter dennes størrelse ikke kan udnyttes erhvervsmæssigt. Der har ikke tidligere fundet nogen pyntegrøntsproduktion sted, og fredningsnævnet anså det for udelukket, at en sådan produktion vil kunne gøres rentabel henset til arealets størrelse. Ejeren påføres derfor ikke noget tab ved at blive udelukket fra at iværksætte en sådan produktion ved fredningen eller ved at skulle lade den del af ejendommen, der ikke er løvskovbevokset, henligge med vedvarende græs.

Ejeren har ikke tidligere udlejet jagten på ejendommen, og fredningen påvirker ikke ejerens adgang til at udnytte jagten på ejendommen. Derimod begrænser jagtloven ejerens adgang hertil, idet jagten ikke kan lejes ud, da kun ejeren og dennes husstand må drive jagt på ejendomme på under 5 ha ifølge loven.

Da ejendommens handelsværdi således ikke nedsættes ved fredningen er der alene fastsat en skønsmæssig erstatning på 2.000 kr. for de ulemper fredningen har påført Bjarne Larsen som ejer af ejendommen.

Matr. 34b Vestermarie:

Ejendommen matr. nr. 34b Vestermarie, der er beliggende på begge sider af Sdr. Landevej, har et samlet areal på knap 3,0 ha; heraf omfattes ca. 2,0 ha af fredningen på begge sider af vejen. Den fredede del af ejendommen henligger som vedvarende græsarealer og i mindre omfang som skov.

Ejeren Birthe Nellemann har påstået sig tillagt 50.000 kr. i erstatning eller 25.000 kr. pr. ha for den værdiforringelse ejendommen påføres som følge af fredningens begrænsninger i mulighederne for at udnytte arealerne.

Ejendommen er en landbrugsejendom, der efter sin størrelse ikke kan udnyttes erhvervsmæssigt. Fredningsnævnet fandt ikke, at fredningen begrænsede ejerens muligheder for en naturlig udnyttelse af ejendommen, og fandt derfor ikke at fredningen medførte en forringelse af ejendommens handelsværdi.

Nævnet fandt derfor, at erstatningen for fredningen måtte fastsættes til minimumserstatningen på 1.000 kr. pr. ha eller 2.000 kr.

Matr. 34i og 34d Vestermarie:

Ejendommen har et samlet areal på ca. 8,3 ha; fredningen omfatter ca. 2,2 ha.

Ejeren Jørgen Mortensen Sonne har påstået sig tillagt 87.450 kr. i erstatning samt 2.150 kr. i godtgørelse for udgifter til sagkyndig bistand.

Fredningsnævnet lagde ved erstatningsberegningen til grund, at avlsjorden på denne ejendom er god landbrugsjord. Ved værdiansættelsen af jorden har nævnet dog taget hensyn til, at ejendommen efter sin størrelse alene ville kunne sælges til en fritidslandmand eller som tillægsjord til en naboejendom.

Nævnet fandt at fredningens forbud mod sprøjtning, fjernelse af sten samt begrænset gødskning nedsatte ejendommens handelsværdi. Erstatningen herfor, der omfattede værditab, defigurering og ulemper iøvrigt blev fastsat til 26.000 kr. Nævnet fandt ikke, at fredningen efter ejendommens beskaffenhed kunne begrunde nogen erstatning for ejendomsformindskelse.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 47 blev der tillagt ejeren af ejendommen 2.150 kr. i godtgørelse for udgifter til sagkyndig bistand.

Erstatningsafgørelsen er enstemmig.

Klagerne:

Ejeren af matr. 34i og 34d Vestermarie, Jørgen Mortensen Sonne, har påklaget kendelsen idet han ikke finder at den tilkendte erstatning dækker hans værditab.

Ejeren af matr. 34c Vestermarie, Bjarne Larsen, har fremsat et erstatningskrav på kr. 251.000 kr.; kravet er knap 3.000 kr. højere end det, der blev fremsat overfor fredningsnævnet.

Ejeren af matr. 34b Vestermarie, Birthe Nellesmann, bestrider fredningsnævnets kendelse, hvorefter ejerens mulighed for udnyttelse af ejendommen ikke begrænses af fredningen idet det i tilfælde af salg af ejendommen ubetinget vil være en gene med en fredningsklausul på ejendommens hele jordtilliggende. Klageren kan fortsat gå ind for fredningen, men fastholder erstatningskravet på 25.000 pr. ha, dvs. i alt 50.000 kr.

Naturklagenævnets beslutninger:

I sagens behandling har deltaget 9 af Naturklagenævnets 10 medlemmer (Lars Busck, J. J. Bolvig, Aage Brusgaard, Svend Aage Jensen, Hans Kardel, Palle Kiil, Niels J. Langkilde, Hans Chr. Schmidt og Svend Taanquist).

Naturklagenævnet skal udtale:

Ved anden afgørelse af dags dato har Naturklagenævnet tiltrådt, at området fredes efter naturbelyttelseslovens kap. 6 i realiteten sådan som fredningsnævnet har bestemt, idet det samtidig er besluttet at udvide fredningsområdet med et areal på ca. 0,5 ha af matr. nr. 33a Vestermarie.

Afgørelsen ændrer i øvrigt ikke grundlaget for fredningsnævnets erstatningstilkendelse.

Fredningserstatningerne fastsættes under hensyn til den nedgang i arealernes handelsværdi, der er en følge af fredningsbestemmelserne herunder navnlig bestemmelserne om arealernes fremtidige drift, der bl.a. betyder, at arealerne ikke må yderligere opdyrkes eller tilplantes, at der ikke må sprøjtes med pesticider og kun tilføres gødning i begrænsede mængder. Hertil kommer fredningens bestemmelser om naturpleje.

Uanset at der er tale om relativt små arealer for de enkelte ejendommers vedkommende vil fredningsbestemmelserne dog bevirke, at ejernes dispositionsfrihed begrænses væsentligt og at de herunder afskæres fra en mere rationel økonomisk udnyttelse af de fredede arealer.

Et flertal på 8 medlemmer stemmer derfor ud fra en konkret vurdering, for en væsentlig forhøjelse af erstatningerne. Et mindretal (Bolvig) stemmer for en mindre forhøjelse af erstatningerne. Erstatningerne fastsættes i overensstemmelse med flertallets stemmeafgivning. Efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1 fastsættes erstatningerne herefter således idet fredningsnævnets erstatningsafgørelse ophæves:

Lb. nr 1. Ejer Bjarne J.J. Larsen 20.000 kr.
Matr. 34c Vestermarie

Lb. Nr. 2 Tidligere ejer; Birte Nellemann 20.000 kr.
Nuværende ejer: G. Vinge Hansen
matr. nr. 34b Vestermarie

Lb. Nr. 3 Ejer: Jørgen Mortenen Sonne 75.000 kr.
matr. nr. 34i og 34d Vestermarie

Lb. Nr. 4 Ejer: Lars Jacob Larsen 19.000 kr.
Matr. 33a Vestermarie

De tilkendte erstatninger forrentes fra datoen for fredningsnævnets afgørelse med en årlig rente svarende til den til enhver tid gældende diskonto, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3.

Af den samlede erstatning på 134.000 kr. ekskl. renter udreder staten v/Miljø- og Energiministeriet 75 % og Bornholms Amt 25 %, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

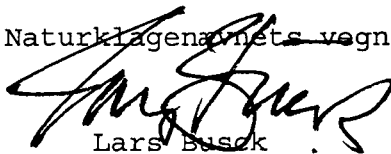
Naturklagenævnets afgørelse om erstatningsudmålingen kan efter naturbeskyttelseslovens § 45 påklages til Taksationskommissionen.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, Naturklagenævnets afgørelse er meddelt den klageberettigede.

Klage kan dog kun iværksættes af den ejer, som har påklaget fredningsnævnets afgørelse om erstatningsspørgsmålet til Naturklagenævnet eller for hvis vedkommende Naturklagenævnet har skærpet fredningsbestemmelserne. Afgørelsen kan tillige påklages af Miljø- og Energiministeriet og Bornholms Amtsråd.

Klage skal indgives skriftligt til Naturklagenævnet, der videresender klagen til taksationskommissionen.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck
Naturklagenævnets formand

FREDNINGSNÆVNET>

År 1995 den 7. juli afsagde fredningsnævnet for Bornholms amts
fredningskreds følgende

K E N D E L S E

i sag nr. 79/1992

Fredning af en bombarderbille-
lokalitet ved Sose i Aakirkeby
kommune.

Ved skrivelse af 9. september 1992 har Danmarks Naturfredningsforening rejst fredningssag vedrørende et ca. 7 ha stort areal ved Sose i Aakirkeby kommune. Arealet er en del af ejendommene matr. nr. 34-c, 34-b, 35-a, 33-a, 34-d og 34-i Vestermarie, beliggende ved Sdr. Landevej ca. 12 km fra Rønne.

Under sagens behandling for fredningsnævnet har Danmarks Naturfredningsforening begrænset forslaget til alene at angå et ca. 5 ha stort areal af dele af matr. nr. 34-c, 34-b, 34-d og 34-i Vestermarie.

Arealerne, der ønskes fredet, er et bakket morænelandskab med vedvarende græs, arealer i omdrift og skov. Lokaliteten er det eneste sted i Danmark, hvor Bombarderbillen ("Brachinus crepitans") forekommer. Bombarderbillen er bl.a. kendt for sit særlige forsvarssystem. Når denne bille føler sig truet, er den i stand til med et lydeligt knald at udskyde en varm ætsende damp, der er i stand til at skræmme og eventuelt kortvarigt at lamme eventuelle forfølgere i form af andre biller eller myrer. Lokaliteten ved Sose har længe været genstand for entomologers interesse, og det er ved undersøgelser konstateret, at specielt løbebillefaunaen rummer en række sjældne eller meget sjældne arter. Det drejer sig om dyr, der er hjemmehørende på varme, solrige, tørre lokaliteter med forholdsvis lav spredt vegetation, hvorom der henvises til undersøgelsesrapport udarbejdet af entomologerne Lars Trolle og Mogens Hansen i 1990.

Formålet med fredningen er at bevare især områdets naturvidenskabelige, men også de landskabelige værdier, og fredningspåstanden går i det væsentlige ud på forbud mod yderligere opdyrkning, gødskning, sprøjtning og bebyggelse.

Arealet, der foreslås fredet, ligger i landzone, og er i regionplanen for Bornholms Amt (1993-2005) angivet som jordbrugsområde med væsentlige naturinteresser og som fredningsmæssigt beskyttelsesområde.

Rejsningen af fredningssagen har været bekendtgjort den 11. og 13. oktober 1992, og fredningsnævnet har afholdt besigtigelse og

offentlige møder den 23. november 1992 og 29. marts 1995, samt et møde med de involverede myndigheder, foreninger og lodsejere den 19. juni 1995.

Besigtigelsen og det fremkomne på det offentlige møde den 23. november 1992 gav anledning til, at sagen blev udsat med henblik på Danmarks Naturfredningsforenings overvejelser af fredningens udstrækning og forslagets bestemmelser om dyrkning, gødsugning og sprøjtning og med henblik på indhentelse af en udtalelse fra Naturbeskyttelsesrådet.

Naturbeskyttelsesrådet har henvist til Entomologisk Fredningsudvalg ved Zoologisk Museum København, der i en erklæring af 30. maj 1993 har udtalt:

"..... Enhver brug af insektbehæmpelsesmidler må jeg derfor på det kraftigste fraråde. Også brugen af sprøjtemidler mod ukrudt må stærkt frarådes, idet en sådan vil kunne ændre urtefloraen med mulige skadevirkninger på bombarderbillebestanden til følge

..... En gødsugning vil næppe have nogen direkte skadelig virkning på bombarderbillebestanden. Alligevel vil jeg meget stærkt anbefale, at gødsugning ikke finder sted på de fredede arealer. Årsagen hertil er, at gødsugning ændrer vegetationen både kvalitativt og kvantitativt. En ændring af floraens artssammensætning kan være endog yderst uheldig, idet den uundgåeligt vil føre til ændringer i insektsammensætningen - mange planteædende insektarter er særdeles specifikke i deres værtsvalg. Og da bombarderbille's byttedyr ikke er kendt (den lever i larvestadiet som ekto-parasit på insekter), vil en ændring i insektfaunaens sammensætning muligvis kunne føre til, at grundlaget for bombarderbille's eksistent forsvinder. Et øget vegetationsdække som følge af gødsugning kan ændre mikroklimaet på lokaliteten i uheldig retning; bombarderbille er, i lighed med flere af de øvrige løbebillearter ved Sose, afhængig af et varmt mikroklima, betinget af en lav og åben vegetation.

En omlægning af de vedvarende græsningsarealer vil jeg ligeledes fraråde, dersom denne sker ved, at græsset bliver vendt med plov

..... En sådan jordbehandling vil efter mit bedste skøn betyde alt for voldsomme ændringer for bombarderbillebestanden. De sårbare stadier i billens livscyklus: æg, larver og pupper vil være alt for udsatte for at gå til grunde, ligesom mikroklimaet vil ændres så radikalt, at det formentlig afgørende kan forringe billens livsbetingelser. "

Danmarks Naturfredningsforening udarbejdede på baggrund heraf et ændringsforslag af 8. februar 1995.

Dette forslag blev drøftet på mødet den 29. marts 1995, hvor entomolog Lars Trolle oplyste, at bombarderbillens nordligste udbredelsesgrænse var Bornholm og Øland. Man kendte ikke til billens værtsdyr. Derimod vidste man, at billen krævede stor solindstråling, det vil sige lav vegetation. Syd for landevejen på et areal tilhørende Jørgen Mortensen Sonne, var der før fredningsforslaget blev fremsat, sprøjtet mod Svinemælder på en roemark. På denne mark var billen ikke siden set. Det var hans opfattelse, at såfremt der blev gødsket med lav intensitet og foretaget afgræsning af de vedvarende græsarealer, ville en sådan gødskning ikke give anledning til problemer.

På baggrund af disse udtalelser udarbejdede Danmarks Naturfredningsforening den 21. april 1995 et nyt revideret forslag, der begrænsede fredningen til det ovennævnte ca. 5 ha store areal af dele af matr. nr. 34-c, 34-b samt 34-d og 34-i Vestermarie.

Ejeren af matr. nr. 34-c Vestermarie Bjarne J. J. Larsen har erklæret sig som modstander af fredningen. Han har i den forbindelse især lagt vægt på forbudet mod nåletræer og på ønsket om at inddrage bakken på hans ejendom under fredningen. Han anså fredningen som et væsentligt indgreb i hans ejendomsret og henviste til, at der ved forslaget ville blive givet adgang til at søge efter biller på hans ejendom uden hans forudgående samtykke. Endvidere henviste han til, at han havde bekostet betydelige beløb på jorden i sin ejertid.

Ejeren af matr. nr. 34-b Vestermarie Birthe Nellemann har erklæret sig positiv over for fredningsforslaget, og såfremt der blev

givet mulighed for at gødske og afgræsse græsarealerne i samme omfang som hidtil, har hun ingen indsigelser mod forslaget.

Ejeren af matr. nr. 34-d og 34-i Vestermarie Jørgen Mortensen Sonne har ikke udtalt sig imod fredningen, men har bemærket, at fåreavl ikke krævede så stor gødskning, hvorimod arealer i om-drift krævede noget større gødskning. Hvis der slet ikke måtte fjernes sten på ejendommen om foråret eller bekæmpes for ukrudt og svampeangreb, var det et problem for en hensigtsmæssig land-brugsdrift.

Bornholms Amt har anbefalet fredningsforslaget.

Fredningsnævnets afgørelse:

Fredningsnævnet finder, at fredningsforslaget bør gennemføres særligt med henblik på at bevare et levested for Bombarderbillen og andre sjældne insekter, men også af hensyn til bevarelsen af de landskabelige værdier i området. Der bør til fremme af fred-ningens formål skabes mulighed for at foretage naturpleje i områ-det.

T H I B E S T E M M E S :

De på det vedhæftede kort angivne arealer af ejendommene matr. nr. 34-c, 34-b, 34-d og 34-i Vestermarie pålægges følgende fred-ningsbestemmelser:

§ 1. Fredningens formål.

Formålet er primært at sikre Bombarderbillen og andre sjældne og usædvanlige insekter og deres biotoper for fremtiden. Endvidere skal fredningen sikre, at de landskabelige værdier i området be-vares.

§ 2. Bestemmelser vedr. bebyggelse.

Der må ikke opføres ny bebyggelse, herunder skure, boder og jagt-hytter. Fredningen er dog ikke til hinder for anbringelse af

sædvanlige læskure for kreaturer, når beliggenheden er godkendt af fdredningsnævnet.

§ 3. Andre konstruktioner og anlæg.

Der må heller ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anlægges campingpladser, sportsanlæg, skydebaner, motorbaner eller oplags- og lossepladser. Der må ikke anberinges tårne, master, vindmøller, tankanlæg, hegn eller skæmmende indretninger, og der må ikke føres luftledninger hen over det fredede område. Der må ikke anbringes campngvogne o.l.

§ 4. Terrænændringer.

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må således ikke ske udnyttelse af forekomster i jorden eller foretages opfyldning, planering eller afgravning. Sten må ikke fjernes fra arealet.

§ 5. Veje.

Der må ikke anlægges nye veje eller foretages omlægning af eksisterende veje.

§ 6. Vandløb og vandområder.

Det eksisterende åbne vandløb må ikke rørlægges eller omlægges, og tilstanden må ikke ændres.

§ 7. Arealernes drift.

Arealerne må ikke yderligere opdyrkes eller tilplantes.

Arealerne må ikke sprøjtes med pesticider og må kun tilføres en begrænset mængde kunstgødning svarende til 42 kg N pr. tdr. land pr. år, 4 kg P pr. tdr. land pr. år og 13 kg K pr. tdr. land pr. år.

Eksisterende skovbevoksede arealer med løvskov vedligeholdes og

holdes bevokset med løvtræ. Plukhugst er tilladt. Nåletræ afvikles efter omdrift.

§ 8. Indsamlingsstop.

Der indføres indsamlingsstop for insekter i området - foreløbig i 10 år. Bornholms Amt kan dispensere herfra.

§ 9. Færdsel m.v.

Offentligheden har i det omfang, der ikke er adgang til arealerne i medfør af naturbeskyttelseslovens § 24, kun ret til færdsel og ophold i området efter aftale med den enkelte ejer. Dog kan Bornholms Amt give konkrete tilladelser til entomologer til at foretage studier i området såvidt muligt efter aftale med lodsejeren.

§ 10. Naturpleje.

Bornholms Amt kan lade foretage naturpleje og naturgenopretning til opfyldelse af fredningens formål, herunder fjerne beplantning og udsætte kreaturer til afgræsning uden udgift for ejeren. Naturpleje skal foretages med ejerens tilladelse eller - hvis enighed ikke opnås - efter godkendelse af fredningsnævnet. Amtet kan give ejeren mulighed for selv at foretage den naturpleje, som amtet ønsker foretaget.

Fredningen træder ikke i stedet for tilladelser efter naturbeskyttelsesloven eller anden lovgivning, jfr. naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 6.

Nævnets kendelse er énstemmig.

Fredningsnævnets afgørelse kan påklages til Naturklagenævnet af:

- 1) ejere og brugere,
- 2) enhver, der under sagen har givet møde for nævnet eller fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse,
- 3) statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget, samt

- 4) organisationer m.v., som antages at have en væsentlig interesse i forslaget.

Klage indgives skriftligt til Naturklagenævnet, Vermundsgade 38 B, 2100 København Ø.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende dog højst 4 uger fra offentlig bekendtgørelse af afgørelsen.

Søgsmål ved domstolene til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, efter at afgørelsen er meddelt klageren, dog senest fra tidspunktet for offentlig bekendtgørelse.

Sven Harild

F. Schønnemann

Anker Munk

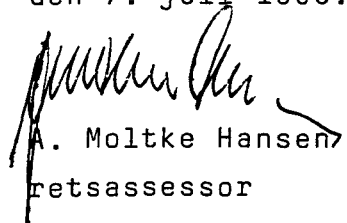
-oOo-

-oOo-

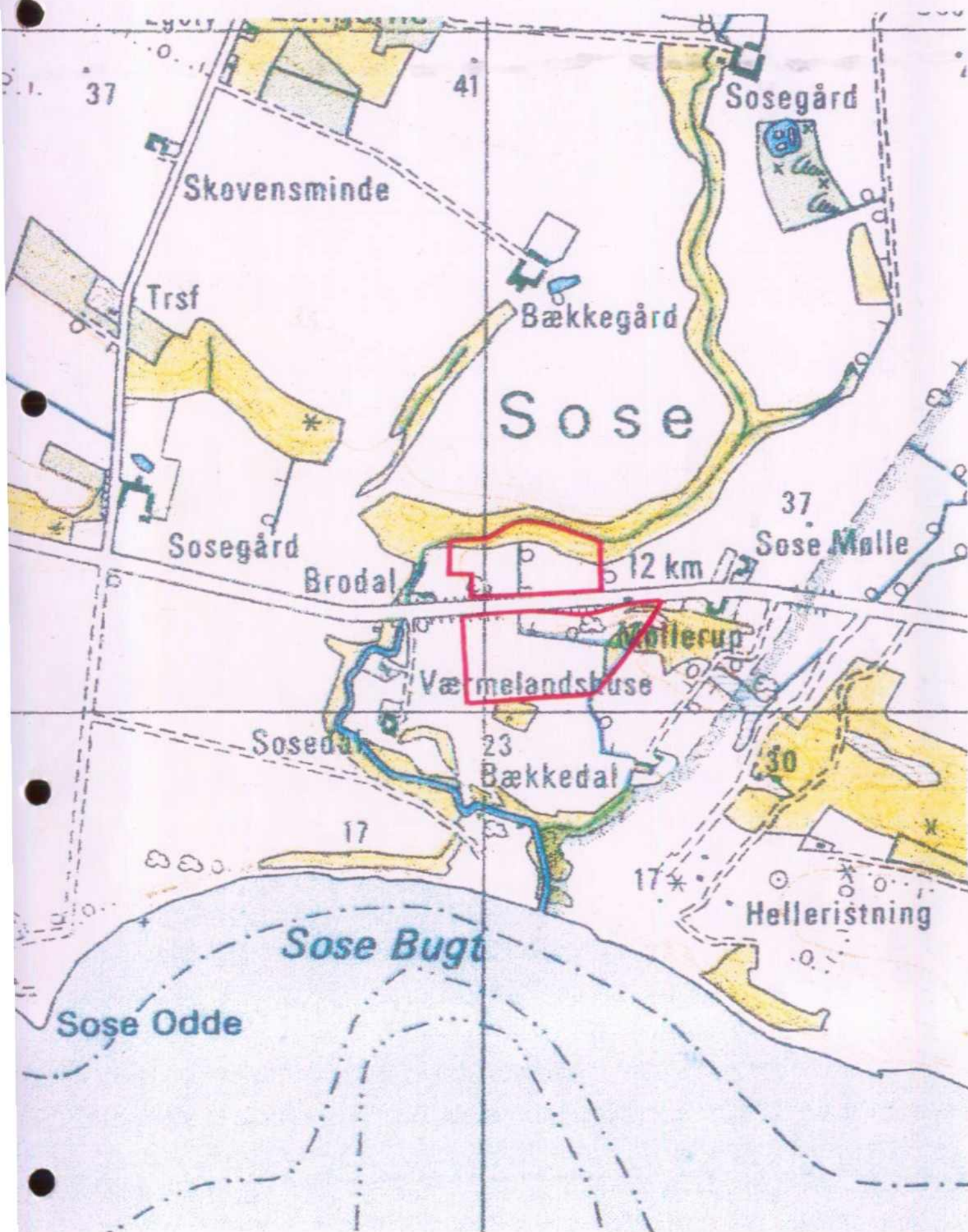
-oOo-

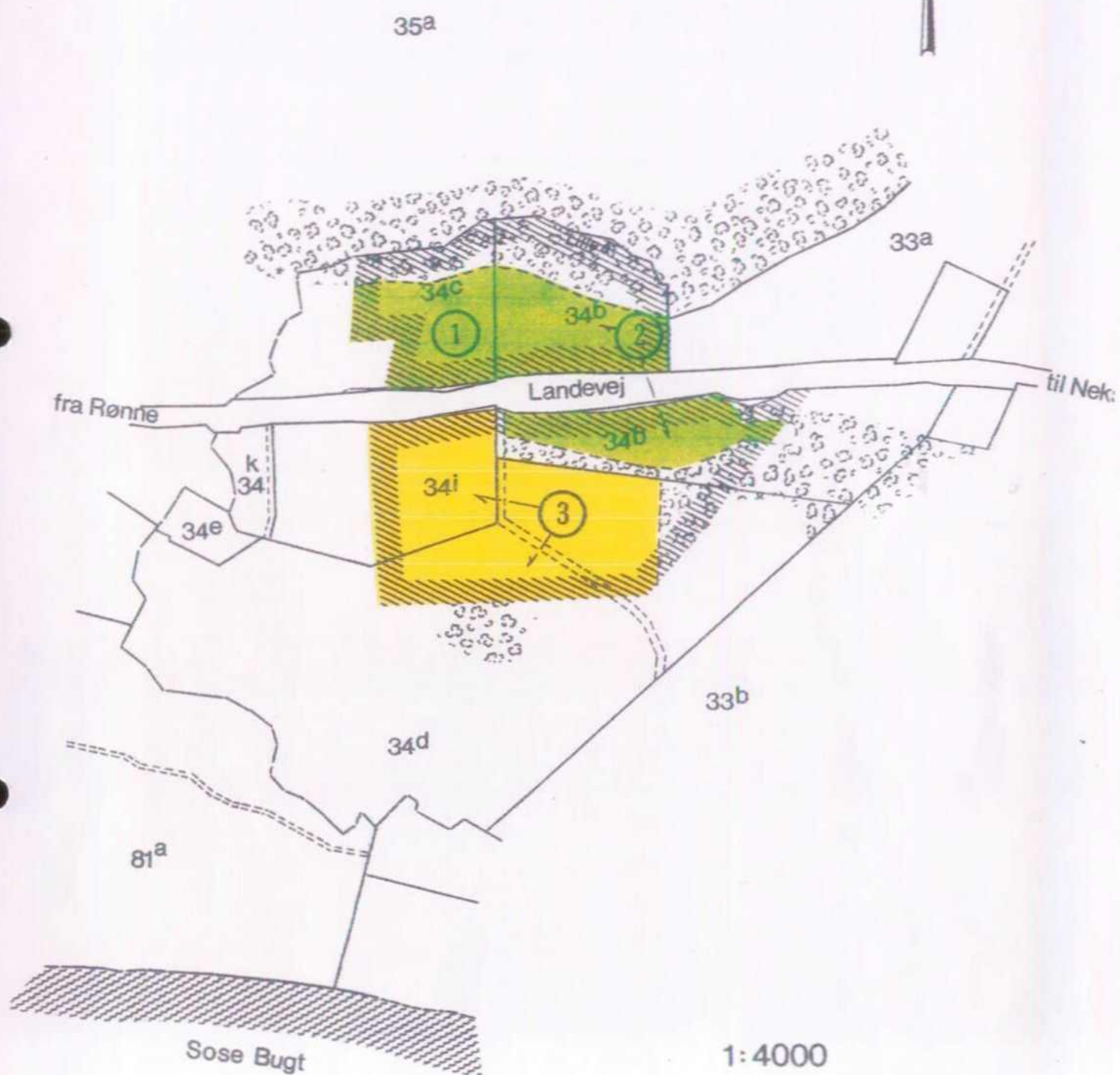
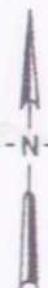
Udskriftens rigtighed bekræftes:

Fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds,
den 7. juli 1995.

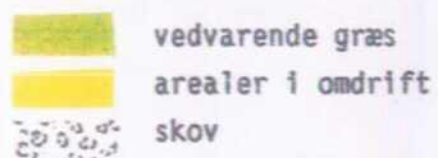
A. Moltke Hansen
retsassessor

1:4000

AREALANVENDELSKORT

arealer i omdrift

skov

År 1995 den 7. juli afsagde fredningsnævnet for Bornholms amts
fredningskreds følgende

K E N D E L S E

om erstatning i sag nr. 79/1992 om fredning af en bombarderbille-
lokalitet ved Sose i Aakirkeby kommune.

4

Ved en samtidig hermed afsagt kendelse har fredningsnævnet truffet afgørelse om fredning af et ialt ca. 5 ha stort areal ved Sose i Aakirkeby kommune.

Det fredede areal er en del af et bakket morænelandskab og består af dele af matr. nr. 34-c, 34-b, 34-d og 34-i Vestermarie.

Formålet med fredningen er at bevare områdets naturvidenskabelige og landskabelige værdier, og kendelsen indeholder derfor begrænsninger i adgangen til gødskning samt forbud mod bebyggelse, sprøjtning og yderligere opdyrkning.

De fredede arealer ligger i landzone og er i regionplanen for Bornholms Amt (1993-2005) angivet som jordbrugsområde med væsentlige naturinteresser og som fredningsmæssigt beskyttelsesområde. Den fredede del af ejendommene matr. nr. 34-c og 34-b Vestermarie (område 1 og 2) henligger som vedvarende græsarealer og i mindre omfang som skov, medens den fredede del af matr. nr. 34-i og 34-d Vestermarie (område 3) i det væsentlige henligger som landbrugsareal i omdrift.

Ejendommen matr. nr. 34-c har et samlet areal på 1,3502 ha. Heraf omfattes ca. 0,8 ha af fredningen. Ejeren Bjarne J. J. Larsen har påstået sig tillagt 248.600 kr. i erstatning for fredningen. Kravet fremkommer således:

A. Mistet jagtret beregnet over 10 år	75.000,00 kr.
B. Mistet indtægt ved salg af pyntegrønt i 10 år	57.600,00 -
C. 400 grantræer samt mistet udnyttelse af restarealet	48.000,00 -
D. Påkørt muldjord	8.000,00 -
E. Værditab ved pålæg af bestemmelse om vedvarende græs	60.000,00 -
	248.600,00 kr.
	=====

Ejendommen matr. nr. 34-b Vestermarie, der er beliggende på begge sider af Sdr. Landevej, har et samlet areal på 2,9297 ha. Fredningen omfatter ialt ca. 2 ha af ejendommen på begge sider af

Sdr. Landevej. Ejeren Birthe Nellemann har påstået sig tillagt 50.000 kr. i erstatning eller 25.000 kr. pr. ha for den værdiforringelse, ejendommen påføres som følge af fredningens begrænsninger i mulighederne for at udnytte arealerne.

Ejendommen matr. nr. 34-i og 34-d Vestermarie har et samlet areal på 8,3493 ha. Fredningen omfatter ca. 2,2 ha. Ejeren Jørgen Mortensen Sonne har påstået sig tillagt 87.450 kr. i erstatning samt 2.150 kr. i godtgørelse for udgifter til sagkyndig bistand. Kravet fremkommer således:

Jordens handelsværdi anslås til 33.000 kr. pr. ha.

Værditab 2,0 ha	56.000,00 kr.
Ejendomsformindskelse	15.450,00 -
Defigurering	10.000,00 -
Ulemper iøvrigt	6.000,00 -
Ialt	87.450,00 kr. =====
Honorar for bistand	2.150,00 kr. =====

Værditabet er fastsat udfra handelsværdien af jord af god bonitet. Der anslås en restværdi på 5.000 kr. pr. ha for eventuel mulig udlejning til ekstensiv græsning og jagt.

Tab ved ejendomsformindskelse er beregnet udfra anerkendte principper, hvor driftsbygningernes værdi lægges til grund. 206 m² driftsbygninger er anslået til 300 kr. pr. m² = 61.800 kr. 2 ha omdriftsareal er ca. 25 % af ejendommens samlede areal.

Tab ved defigurering dækker formindskelse af skifter, flere hjørner og manglende mulighed for lange skifter.

Ulemper iøvrigt omfatter begrænsning i udnyttelse af 0,2 ha græs og træbevoksning og besøg på arealerne af ukendt omfang.

Fredningsnævnet lægger til grund, at Bjarne J. J. Larsens ejendom matr. nr. 34-c er en fritidsejendom, der efter dennes størrelse ikke kan udnyttes erhvervsmæssigt. Der har ikke tidligere fundet

nogen pyntegrøntproduktion sted, og nævnet anser det for udelukket, at en sådan produktion vil kunne gøres rentabel henset til arealets størrelse. Ejeren påføres derfor ikke noget tab ved at blive udelukket fra at iværksætte en sådan produktion ved fredningen eller ved at skulle lade den del af ejendommen, der ikke er løvskovsbevokset, henligge med vedvarende græs. Ejeren har ikke tidligere udlejet jagten på ejendommen, og fredningen påvirker ikke ejerens adgang til at udnytte jagten på ejendommen. Derimod begrænser jagtloven (§ 18 stk. 2) ejerens adgang hertil, idet jagten ikke kan lejes ud, da kun ejeren og dennes husstand må drive jagt på ejendomme med arealer på under 5 ha. Da ejendommens handelsværdi således ikke nedsættes ved fredningen, findes der alene at kunne ydes en skønsmæssig erstatning på 2.000 kr. for de ulemper, fredningen har påført Bjarne J. J. Larsen som ejer af matr. nr. 34-c Vestermarie.

Ejendommen matr. nr. 34-b er en landbrugsejendom, der efter sin størrelse ikke kan udnyttes erhvervsmæssigt. Fredningsnævnet finder ikke, at fredningen begrænser ejerens muligheder for en naturlig udnyttelse af ejendommen, og finder derfor ikke, at fredningen medfører en forringelse af ejendommens handelsværdi. Nævnet finder derfor, at erstatningen til ejeren Birthe Nellesmann for fredningen må fastsættes til minimumserstatningen på 1.000 kr. pr. ha eller ialt 2.000 kr.

For såvidt angår Jørgen Mortensen Sonnes ejendom matr. nr. 34-i og 34-d lægger fredningsnævnet til grund, at avlsjorden på denne ejendom er god landbrugsjord. Ved værdiansættelsen af jorden må nævnet dog tage hensyn til, at ejendommen efter sin størrelse alene vil kunne sælges til en fritidslandmand eller som tillægsgjord til en naboejendom. Nævnet finder, at fredningens forbud mod sprøjtning, fjernelse af sten samt begrænset gødskning nedsætter ejendommens handelsværdi. Erstatningen herfor, der omfatter værditab, defigurering og ulemper iøvrigt findes passende at kunne fastsættes til 26.000 kr. Nævnet finder ikke, at fredningen efter ejendommens beskaffenhed kan begrunde nogen erstatning for ejendomsformindskelse. I medfør af naturbeskyttelseslovens § 47 tillægges der ejeren af matr. nr. 34-i og 34-d 2.150 kr. i godtgørelse for nødvendige udgifter til sagkyndig bistand.

De tilkendte erstatninger forrentes fra kendelsens dato, og indtil erstatningen udbetales, med en årlig rente svarende til Danmarks Nationalbanks diskonto.

Det samlede erstatningsbeløb udredes efter naturbeskyttelseslovens § 49 stk. 3 af staten med 3/4 og af Bornholms Amt med 1/4.

Nævnets afgørelse er énstemmig.

Fredningsnævnets afgørelse kan påklages til Naturklagenævnet af ejere, hvis erstatningskrav er påkendt samt af Miljøministeren og Bornholms Amt, jfr. naturbeskyttelseslovens § 43.

Klagen indsendes til Naturklagenævnet, Vermundsgade 38 B, 2100 København Ø, inden 4 uger fra den dag, kendelsen er meddelt den pågældende, dog senest fra tidspunktet for offentlig bekendtgørelse af kendelsen.

Søgsmål ved domstolene til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, efter at afgørelsen er meddelt klageren, dog senest fra tidspunktet for offentlig bekendtgørelse.

Sven Harild

F. Schønnemann

Anker Munk

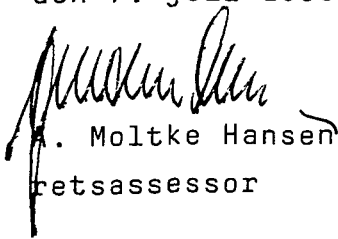
-oOo-

-oOo-

-oOo-

Udskriftens rigtighed bekræftes:

Fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds,
den 7. juli 1995.

A. Moltke Hansen
retsassessor